

Η ΑΓΑΠΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΜΑΣ
• ΟΙ ΦΙΛΙΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ • Η ΑΓΑΠΗ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ

Τα πουλιά δέλεαρ του Θεού

ΣΤΟΧΟΣ

Να απολαύσουν οι μαθητές ένα ποίημα που υμνεί την αγάπη ως βασική αναγκαιότητα και κυρίαρχο αίσθημα στη ζωή του ανθρώπου.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Η συναισθηματική αξία και η δύναμη της αγάπης

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το ποίημα εντάσσεται στην πρώτη ποιητική συλλογή του Ν. Καρούζου, η οποία χαρακτηρίζεται από τολμηρή, συγγενική με τον υπερρεαλισμό, εικονοποιία, υψηλούς τόνους, λυρική διάθεση και έντονη συναισθηματική φόρτιση (αγάπη, έρωτας, ανθρώπινη επικοινωνία και αναζήτηση του Θεού, υπαρξιακή αγωνία κ.ά.). Η αγάπη λειτουργεί ως κύριος στόχος και στήριγμα κάθε ελπίδας στη ζωή του ποιητή, ο οποίος εμφανίζεται εδώ να εκφράζει, μέσα από τον εμπνευσμένο ποιητικό του λόγο, ένα πανανθρώπινο αίτημα (χρήση α' πληθυντικού προσώπου). Διαβάζοντας προσεκτικά το ποίημα και αναζητώντας σχολαστικά τους πιθανούς αποδέκτες του, παρατηρούμε ότι, παρά τη μικρή έκτασή του, κατακλύζεται από γραμματικά πρόσωπα. Παρατηρούμε αρχικά εξάρτηση του γ' με το α' πληθυντικό πρόσωπο, βασικότερο όμως ρόλο παίζει η εναλλαγή του β' με το γ' ενικό, η οποία έχει σημείο αναφοράς της το κατεξοχήν συλλογικό υποκείμενο του ποιήματος (α' πληθυντικό). Στο μεγαλύτερο μέρος του το ποίημα αποτελεί, αρχικά ευθεία και στη συνέχεια έμμεση, αναφορά στην αγάπη, η οποία έχει λυτρωτική διάσταση. Ο ζωτικός ρόλος της διαχρονικής και πανανθρώπινης αγάπης στη ζωή μας καταπολεμά την ανασφάλεια και το ψυχικό κενό που δυναστεύει το σύγχρονο άνθρωπο. Το ποίημα συνδυάζει το προτρεπτικό με το αποφαιτικό, κάποτε ρητορικό, ύφος, ενώ σε αρκετά σημεία ενσωματώνει θρησκευτικούς, χριστιανικούς υπαινιγμούς (τροχοί: έμμεση αναφορά στο μαρτύριο και στη δοκιμασία της πίστης· κανών· αμπάρι του κορμού: διάκριση ψυχής και σώματος· οι άγγελοι και η χώρα τους κ.ά.).

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Απόστολος Παύλος, [Η αγάπη], «Α' Προς Κορινθίους Επιστολή», κεφάλαιο 13, στίχοι 1-13.

Αν μπορώ να λαλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων, ακόμα και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη για τους άλλους, οι λόγοι μου ακούγονται σαν ήχος γάλκινης καμπάνας ή σαν κυμβάλου αλαλαγμός. Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη

γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα. Κι αν ακόμα μοιράσω στους φτωχούς όλα μου τα υπάρχοντα, κι αν παραδώσω στη φωτιά το σώμα μου να καεί, αλλά δεν έχω αγάπη, σε τίποτα δε μ' ωφελεί.

Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία, έχει και καλοσύνη· εκείνος που αγαπάει δε ζηλοφθονεί· εκείνος που αγαπάει δεν κομπάζει ούτε περηφανεύεται· είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής ούτε ευερέθιστος· ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει. Δε χαίρεται για το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπάει όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει. Ποτέ η αγάπη δε θα πάψει να υπάρχει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για τον Νίκο Καρούζο, επιστημονικό συμπόσιο, Ίκαρος 1996.

Η λέξη, τχ. 88-89, 1989, σ. 885-891 (με κείμενα των Τ. Πατρίκιου, Αλ. Ζήρα κ.ά.).

Τσιτάτσικας Θησέας, «Πρώτη προσέγγιση στην ποίηση του Ν.Δ. Καρούζου», *Θαλλώ* [Χανίων], τχ. 3, 1991, σ. 122-141.

ΠΗΓΗ

Νίκος Καρούζος (1926-1990), «Τα πουλιά δέλεαρ του θεού, 2», *Ποήματα* (1961). *Τα ποιήματα*, τόμ. 1, Ίκαρος 1993, σ. 17.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΛΗΣ

Γιατί;

ΣΤΟΧΟΙ

Να γνωρίσουν οι μαθητές το ανθρωποκεντρικό έργο του Πάννη Μαγκλή. Να λάβουν το φιλειρηνικό μήνυμα του διηγήματος και να προβληματιστούν για τον παραλογισμό του πολέμου.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Πόλεμος και απάνθρωπη βία

Θύτες και θύματα, νικητές και ηττημένοι

Ειρήνη και ανθρωπισμός vs πόλεμος και θηριωδία

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το διήγημα αποτελεί μια ηχηρή διαμαρτυρία του συγγραφέα απέναντι στον παραλογισμό του πολέμου και, ταυτόχρονα, μια φιλειρηνική έκκληση προς όλους τους

λαούς, ανεξάρτητα από εθνικότητα, γλώσσα, πολιτισμό. Είναι φυσικό, επομένως, η ερμηνευτική προσέγγιση του έργου να εστιαστεί κυρίως στο περιεχόμενο και στα μηνύματά του και λιγότερο στους αφηγηματικούς τρόπους και στα εκφραστικά μέσα. Αρχικά καλό είναι να παρατηρήσουν οι μαθητές ότι στο αφηγηματικό περιεχόμενο δεν υπάρχουν τοπικοί, χρονικοί ή ονομαστικοί δείκτες, ώστε να μπορούμε να προσδιορίσουμε το πότε, πού και ανάμεσα σε ποιους συμβαίνουν τα διαδραματιζόμενα. Αυτή είναι προφανώς μια επιλογή του συγγραφέα, ο οποίος επιζητεί να δείξει ότι σε έναν πόλεμο δε μετράει ποιος έχει το δίκιο και ποιος το άδικο, αλλά το γεγονός ότι οι εμπόλεμοι χάνουν την ανθρωπιά τους και γίνονται εναλλάξ αθώα θύματα και σκληροί θύτες. Πάνω ακριβώς σε αυτή την απουσία δεικτών αναπτύσσεται ο λογοτεχνικός μύθος, του οποίου το χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι οι συνεχείς ανατροπές. Ο νέος στρατιώτης τη μια στιγμή προκαλεί τη συμπάθεια του αναγνώστη, αφού παρουσιάζεται ως θύμα ενός πολέμου που τον έχει εξαχρειώσει, τον κρατά μακριά από αγαπημένα πρόσωπα και δεν τον αφήνει να απολαύσει «την όμορφη ζωή του ανθρώπου», την άλλη στιγμή όμως προκαλεί την απέχθεια του αναγνώστη, αφού γίνεται ο ίδιος ανάλγητος εκτελεστής ενός συνανθρώπου του. Στη συνέχεια ο εκτελεστής στρατιώτης μετατρέπεται σε τραγικό θύμα, καθώς μετανιώνει φρικτά και συντρίβεται ο ίδιος από την πράξη του. Η τελευταία εικόνα του στρατιώτη-θύτη να κρατά στην αγκαλιά του και να ζητά συγχώρεση από το στρατιώτη-θύμα σφραγίζει δραματικά την ιστορία και δίνει σαφέστατο αντιπολεμικό μήνυμα. Οι μαθητές μπορούν παράλληλα να επισημάνουν τις όμορφες εικόνες της φύσης στην αρχή του διηγήματος, όταν ο νέος στρατιώτης ξαναγίνεται άνθρωπος που απολαμβάνει τη ζωή. Ακόμα θα πρέπει να παρατηρήσουν ότι ο συγγραφέας βάζει τις ίδιες σκέψεις και τα ίδια λόγια στους δυο στρατιώτες, θέλοντας να δείξει ότι, παρά τις διαφορές τους, όλοι οι άνθρωποι έχουν κοινές ανάγκες, συναισθήματα, αγωνίες και πόνους. Η επαναλαμβανόμενη προσφώνηση «αδερφέ μου», άλλωστε, δίνει το μήνυμα της συναδέλφωσης και της ανθρωπίνης αλληλεγγύης. Γενικά το κείμενο προσφέρεται για ελεύθερο διάλογο ανάμεσα στους μαθητές, οι οποίοι έχουν ακούσει για πολέμους σε διάφορα σημεία της γης, έχουν δει στην τηλεόραση εικόνες πολεμικής βίας, νεκρούς και πληγωμένους κάθε ηλικίας. Μπορεί να λειτουργήσει λοιπόν ως αφορμή για κοινωνικό προβληματισμό και ευαισθητοποίηση, ώστε να αναπτύξουν και οι ίδιοι αισθήματα αλληλεγγύης και ανθρωπισμού.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Στρατής Μυριβήλης, *Η ζωή εν τάφω* [απόσπασμα], Βιβλιοπωλείον της Εστίας 1999.

Ήταν ένας λόφος άλικος από τις παπαρούνες. Ξεκουραζόταν ένα ρούσικο σύνταγμα, που τραβούσε κι αυτό για το μέτωπο. Εκεί μας σταματήσανε κι εμάς. Είχε νερό μπόλικο και πρασινάδα εκεί δίπλα. Στήσαμε πυραμίδες τα όπλα και φάγαμε κοντά τους. Μας σίμωσαν κάτι μεγαλόσωμα παλικάρια με τριανταφυλ-

λιά μάγουλα, με χοντρές μπότες και μπλούζες παιδιάτικες δίχως κουμπιά. Τα πηλήκιά τους είχαν κεραμίδι στενούτσικο.

- Γκιρτζ.
- Γκιρτζ;
- Κριστιάν;
- Κριστιάν.
- Ορτοντόξ;
- Ορτοντόξ.

Μας δεχτήκανε με χαρές σχεδόν παιδιάτικες. Γελούσανε, κι εμείς γελούσαμε, μας χάριζαν κονσέρβες, σουγιάδες. Με τα μεγάλα τους χέρια μάς χτυπούσανε στην πλάτη. Τραβούσανε και μας δείχναν από την τραχηλιά τους χρυσά, σεντεφένια στανρουδάκια και φυλαχτάρια κρεμασμένα με αλυσιδίτσες. Στανροκοπιόντανε με τον ορθόδοξο τρόπο.

- Κριστιάν! Κριστιάν!

Φάγαμε μαζί, κουβεντιάσαμε ώρες δίχως να καταλαβαίνει γρι ο ένας απ' τη γλώσσα τ' αλλοινού. Όμως συνεννοηθήκαμε περίφημα. Η αγάπη κι η όχτρα έχουν διεθνή γλώσσα.

2. Αντώνης Σαμαράκης, «Το ποτάμι», *Ζητείται ελπίς* (1962), Ελευθερουδάκης 1983², σ. 21-25.

ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποιες ομοιότητες και διαφορές με το διήγημα του Μαγκλή έχει το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Μυριβήλη ή το διήγημα του Σαμαράκη;
2. Οργανώστε στην τάξη σας μια εκδήλωση εναντίον του πολέμου, συγκεντρώνοντας αντιπολεμικά κείμενα, εικονογραφικό υλικό και τραγούδια. Μπορείτε να βρείτε πολύ πλούσιο υλικό στο έργο μουσικοσυνθετών όπως ο Μάνος Λοΐζος, ο Μίκης Θεοδωράκης κ.ά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκότοβος Θανάσης Ν., *Η μεσοπολεμική πεζογραφία*, τόμ. 5, Σοκόλης 1992, σ. 280-321.
- Καραντώνης Αντρέας, *Πεζογράφοι και πεζογραφήματα της γενιάς του '30*, Παπαδήμας 1977, σ. 327-338.
- Σαχίνης Απόστολος, *Πεζογράφοι τον καιρού μας*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας 1967, σ. 199-200.
- Χατζίνης Πάννης, «Αντώνη Σαμαράκη, *Ζητείται ελπίς*» [Βιβλιοκρισία], *Νέα Εστία*, 1.12.1956.

ΠΗΓΗ

- Πάννης Μαγκλής (1909), «Πατί;», *Δεν υπάρχουν αμαρτωλοί* (1956), Δωρικός 1977⁴.

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ

*Η κυρία Νίτσα***ΣΤΟΧΟΣ**

Να απολαύσουν οι μαθητές ένα διήγημα του σημαντικού μεσοπολεμικού συγγραφέα Μ. Καραγάτση, το οποίο πιστεύουμε ότι θα προκαλέσει το ενδιαφέρον τους όχι μόνο επειδή διαθέτει χιούμορ και έχει επίκεντρο τη μαθητική ζωή, αλλά και γιατί θίγει ένα ερεθιστικό θέμα που, συνειδητά ή ασυνειδητά, απασχολεί τους εφήβους: το θέμα της πρώτης αγάπης και του πλατωνικού έρωτα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα

Η μαθητική ζωή της εποχής και η σχολική τάξη

Ο ρόλος της δασκάλας ως μητρικού και ερωτικού υποκατάστατου

Η ώριμη αποτίμηση της πρώτης αγάπης και η απομυθοποίηση

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Με οικείο, εξομολογητικό τόνο ο Καραγάτσης εισάγει τον αναγνώστη στην υπόθεση του διηγήματος, δηλώνοντας τον αυτοβιογραφικό χαρακτήρα της εξιστορήσης που θα επακολουθήσει στο κύριο μέρος του διηγήματος. Ο εικοσάχρονος συγγραφέας ανατρέχει στα μαθητικά του χρόνια, όταν φοιτούσε στην τρίτη δημοτικού, και εξιστορεί, με τη μέθοδο της αναδρομικής αφήγησης, τον πλατωνικό του έρωτα για τη δασκάλα του. Στο κύριο μέρος της αφήγησης ενσωματώνονται διάσπαρτες αναφορές και περιγραφές της αγαπημένης δασκάλας –που εκ των υστέρων παρομοιάζεται με ζωγραφικούς πίνακες ρομαντικής τεχνοτροπίας–, η λεπταίσθητη μορφή της οποίας αποτυπώνεται μέσα από την εξιδανικευτική ματιά ενός μικρού μαθητή. Η αναδρομή στο παρελθόν είναι εστιασμένη στη σχολική πραγματικότητα. Ο αφηγητής από τη μια μεριά αποδίδει πραγματικές καταστάσεις (περιγραφή της τάξης, παιχνίδια, σκασιαρχείο, μάθημα κ.ά.) και από την άλλη εμποτίζει τις αναμνήσεις του με στοχαστική, ερμηνευτική ή αυτοειρωνική, διάθεση, η οποία λειτουργεί στο κείμενο ως εσωτερικός μονόλογος («Θα μου πείτε, πώς θυμάμαι ύστερα από τόσα χρόνια...») και αποτελεί μέρος της συνεχόμενης διαλογικής σχέσης του συγγραφέα με τον αναγνώστη, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές της αφήγησης που έθεσε ο συγγραφέας στην εισαγωγή του διηγήματος. Μέσα από αυτές τις παρεκβάσεις διακρίνουμε τα βασικά γνωρίσματα του συγγραφικού έργου του Καραγάτση (κοσμοπολιτισμός, αισθητική καλλιέργεια, ψυχχαναλυτική οπτική, αφηγηματικές τεχνικές, χιούμορ και αυτοαναφορικότητα, διακειμενικότητα κ.ά.). Ευδιάκριτος είναι επίσης ο ψυχχαναλυτικός χαρακτήρας της αυτοανάλυσής του, η οποία έχει σκοπό να ανατάμει τα αισθήματα, τις μύχιες σκέψεις, ακόμα και τους φανταστικούς διαλόγους του μικρού μαθη-

τή με την πλατωνική ερωμένη του. Μέσα από τη συνεχή ανάλυση των αυθόρμητων αντιδράσεων του παιδιού (αγάπη, αντιζηλία, παράπονο, φθόνος) που, μετά το γάμο της κυρίας Νίτσας με το λοχαγό, γνώρισε την ερωτική απογοήτευση, σε συνδυασμό με τη δραματική διάφευση της εκπαίδευσης (από «ιεροτελεστία» έγινε μαρτύριο, εξαιτίας της άσχημης γεροντοκόρης δασκάλας), σκιαγραφείται ο αφηγητής ο οποίος, με χιούμορ και απομυθοποιητική διάθεση, επαναξιολογεί τα περασμένα πάθη του. Στο τελευταίο μέρος του διηγήματος η μορφή της κυρίας Νίτσας και ο πλατωνικός έρωτας του παλιού της μαθητή αποκαθίστανται στις πραγματικές τους διαστάσεις. Ο αφηγητής έχει πλέον απομυθοποιήσει το πρώτο ερωτικό του σκίρτημα, αντιμετωπίζει με τρυφερότητα αλλά και (αυτο)ειρωνεία το παλιό συμβάν, βρίσκειται μάλιστα στην ευχάριστη θέση να βιώνει την αντιστροφή των ρόλων του ιδίου σε σχέση με το αλλοτινό πρότυπο της δασκάλας του: εκείνη είναι απλώς μια ευτυχισμένη σύζυγος συνταγματάρχη και μητέρα, όμως ο παλιός μαθητής της βρίσκεται τώρα σε πλεονεκτική θέση: είναι νεότερος (στο παρελθόν η μικρή του ηλικία ήταν γι' αυτόν μειονέκτημα στη σχέση του με την κα Νίτσα) και μεγαλύτερος, δηλαδή αναγνωρισμένος πια συγγραφέας. Σε αυτό το σημείο ο Καραγάτσης βέβαια υπερβάλλει, καθώς το διήγημα αυτό είναι νεανικό. Σπεύδει να εκφράσει όμως τη συγγραφική φιλοδοξία του, η οποία σύντομα επαληθεύτηκε με την ανάδειξή του σε σημαντικό πεζογράφο του μεσοπολέμου. Κλείνοντας πονηρά το μάτι στον αναγνώστη του, με τον οποίο επιδίωξε και διατήρησε άριστη επικοινωνία, ο αφηγητής εκμυστηρεύεται εντέλει την κατάληξη της πρώτης, πλατωνικής, αγάπης του...

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λιλίκα Νάκου, «Η κυρία Ντορεμί» (1955), *Η μεσοπολεμική πεζογραφία*, τόμ. 6, Σοκόλης 1993, σ. 215-220.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Εντοπίστε τα σημεία όπου ο συγγραφέας αναφέρεται στην ηλικιακή διαφορά ανάμεσα σε αυτόν και τη δασκάλα του. Πώς αντιμετωπίζει κάθε φορά τη διαφορά τους;
2. Πώς δικαιολογεί ο συγγραφέας το γεγονός ότι θυμάται πολύ καλά τα συμβάντα της παιδικής του ηλικίας;
3. Διαβάστε τον ορισμό του διηγήματος στο *Λεξικό λογοτεχνικών όρων* και ελέγξτε αν το διήγημά μας διαθέτει τα απαραίτητα χαρακτηριστικά αυτού του λογοτεχνικού είδους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαβάζω, τχ. 258, 1991.
Η λέξη, τχ. 44, 1985.

Καραντώνης Αντρέας, *Πεζογράφοι και πεζογραφήματα της γενιάς του '30*, Παπαδήμας 1977, σ. 139-156.

Μπερλής Άρης, *Η μεσοπολεμική πεζογραφία*, τόμ. 4, Σοκόλης 1996, σ. 262-345.

Νέα Εστία, τχ. 1729, 2000.

Τετράδια Ευθύνης, τχ. 14, 1981.

ΠΗΓΗ

Μ. Καραγάτσης (1908-1960), «Η κυρία Νίτσα», *Ανέκδοτα νεανικά κείμενα*, Βιβλιωπωλείον της Εστίας 1985, σ. 31-38.

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ

Και πάλι στο σχολείο...

ΣΤΟΧΟΙ

Να γνωρίσουν οι μαθητές ένα εφηβικό, αυτοβιογραφικό, μυθιστόρημα της Ζωρζ Σαρή. Να συσχετίσουν την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στην εκπαίδευση την παλαιότερη εποχή με τις δικές τους εφηβικές και σχολικές εμπειρίες.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η επιστροφή στο σχολείο μετά τις θερινές διακοπές

Χαρακτήρες κοριτσιών και φιλίες

Κοινωνικές συνθήκες και παιδαγωγικές αντιλήψεις

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το κείμενο δεν παρουσιάζει ερμηνευτικά προβλήματα, η υπόθεση και η αφηγηματική τεχνική του είναι οικεία στους μαθητές της Β' τάξης. Μια τάξη συμμαθητριών συναντιούνται στο σχολείο μετά τις διακοπές, συζητούν τις καλοκαιρινές εμπειρίες τους και ανταλλάσσουν τα μικρά μυστικά της εφηβείας. Κυριαρχεί μια ατμόσφαιρα κεφιού, χαράς και νεανικότητας, που αναδύεται μέσα από τους ζωντανούς διαλόγους των κοριτσιών, σχετικά με τις φιλίες, τους χαρακτήρες και τα ενδιαφέροντά τους. Τα πρόσωπα της αφήγησης διαθέτουν σκηνική παρουσία, επειδή η υπόθεση στηρίζεται στο διάλογο, έτσι το κείμενο έχει θεατρικό χαρακτήρα και προσφέρεται για δραματοποίηση. Πίσω, ωστόσο, από τις αθώες κουβέντες των κοριτσιών μπορεί ο αναγνώστης να «διαβάσει» τις διαφορετικές συνθήκες ζωής καθεμιάς, να πληροφορηθεί για τις κοινωνικές ιδέες, τις προκαταλήψεις και τα ταμπού της εποχής. Αντίστοιχα η παιδαγωγική στάση της διευθύντριας και της φιλόλογου μπορούν να σχολιαστούν αναλυτικά από τους μαθητές.

Ως προς τις αφηγηματικές τεχνικές, έχουμε τρίτοπρόσωπη αφήγηση με μηδενι-

κή εστίαση (δεν υπάρχει οπτική γωνία). Ο αφηγητής ανήκει στον τύπο του παντογνώστη, που εισδύει ακόμα και στην ψυχή των ηρώων. Σε ένα τουλάχιστον σημείο όμως οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν ότι παρεμβαίνει στην αφήγηση η συγγραφέας Ζωρζ Σαρή, η οποία αποχαιρετά «το Ποζελάκι», την πραγματική της φίλη, τραγουδίστρια Ποζέλι. Η διδασκαλία αυτού του κειμένου είναι απλή και διασκεδαστική υπόθεση τόσο για τον καθηγητή όσο και για τους μαθητές. Επίσης το θέμα του συμπίπτει με εμπειρίες και βιώματα των μαθητών, οι οποίοι, κατά την έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς, συμπεριφέρονται με ανάλογο τρόπο και χαρακτηρίζονται από συναισθηματική διάθεση παρόμοια με εκείνη των παλιών συμμαθητριών του αποσπάσματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ευγενία Φακίνου, *Αστραδενή*, Κέδρος 1989¹².
2. Οδυσσέας Ελύτης, «Το “Τετράδιον της Μαθητρίας”», *Τα ρω του έρωτα* (1972), Ύψιλον 1986.

*Κοιμάμαι κι ονειρεύομαι προβλήματα
όλα τα πυθαγόρεια θεωρήματα
τα θαύματα της τριγωνομετρίας
μέσα στο μπλε «Τετράδιον της Μαθητρίας»*

*Απ' την αρχή την Κάθοδο των Αχαιών
τις μάχες των Ελλήνων κατά των Περσών
να μάθω για τον πόλεμο της Τροίας
μέσα στο μπλε «Τετράδιον της Μαθητρίας»*

*Των αγοριών τα κεφαλαία ονόματα
και τα γυμνά σχεδιασμένα σώματα
παλιόλογα και λόγια της λατρείας
μέσα στο μπλε «Τετράδιον της Μαθητρίας».*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κατσική-Γκίβαλου Άντα, «Ζωρζ Σαρή, *Νινέτ*», *Το θαυμαστό ταξίδι*, Πατάκης 1995, σ. 148-151.

Συνέντευξη της Ζωρζ Σαρή, *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, τχ. 11, 1995, σ. 3-6.

ΠΗΓΗ

Ζωρζ Σαρή (1925), «Και πάλι στο σχολείο...», *Ε.Π.*, Πατάκης 1995, σ. 119-122.

ANTOYAN NTE ΣΑΙΝΤ-ΕΞΥΠΕΡΥ

*Ο μικρός πρίγκιπας και η αλεπού***ΣΤΟΧΟΣ**

Να κατανοήσουν οι μαθητές την αξία της φιλίας και των ανθρώπινων σχέσεων μέσα από το συμβολικό αυτό παραμύθι.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η σημασία της προσωπικής επαφής με τους ανθρώπους και τα πράγματα

Το «ημέρωμα»: η καλλιέργεια μιας συναισθηματικής σχέσης

Η κοινωνικοποίηση και η συναισθηματική ωρίμανση του παιδιού

Οι συμβολισμοί που κρύβονται πίσω από τους αφηγηματικούς ρόλους

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το συμβολικό αυτό παραμύθι γράφτηκε το 1940 στην Αμερική, όπου είχε καταφύγει ο Εξυπερύ μετά την υποταγή της Γαλλίας στη Γερμανία. Το περιεχόμενό του αποτελεί ένα μήνυμα στη δοκιμαζόμενη πατρίδα του, μακριά από την οποία νιώθει εξόριστος και χαμένος, όπως ο μικρός πρίγκιπας μακριά από τον πλανήτη του.

Τόσο ο καθηγητής όσο και οι μαθητές γνωρίζουν ότι το κείμενο είναι ένα συμβολικό παραμύθι, με όλα τα πλεονεκτήματα που αυτό συνεπάγεται για την αναγνωστική τους ανταπόκριση. Τόσο οι παραμυθιακοί ρόλοι (πρίγκιπας, τριαντάφυλλα, αλεπού) όσο και οι συμβολισμοί που αυτοί υποκρύπτουν (βαθμιαία πορεία του ανθρώπου προς τη γνώση μέσω της κοινωνικοποίησης / μετάβαση από τον κόσμο του παιδιού στην πραγματική ζωή, στις σχέσεις και στις υποχρεώσεις του ενηλίκου) γίνονται εύκολα κατανοητοί εύκολα από τους μαθητές. Ο καθηγητής καλό θα ήταν να επιμείνει περισσότερο στη διαδικασία του «ημερώματος», της μύησης δηλαδή τόσο στους κανόνες όσο και στην ομορφιά της κοινωνικής ζωής, προετοιμάζοντας το έδαφος για μια χρήσιμη ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στους μαθητές, σχετικά με τα θέματα της φιλίας, των ανθρώπινων σχέσεων, αλλά και του σεβασμού της διαφορετικότητας στο κοινωνικό μας περιβάλλον.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τόλης Νικηφόρου, «Έζησα χρόνια και δεν έμαθα», *Γαλάζιο βαθύ σαν αντίο*, Νέα Πορεία 1999.

Έζησα χρόνια, διάβασα, ταξίδεψα, όμως ποτέ δεν έμαθα ποιος είμαι, τι είναι ο δρόμος και πού βγάζει. Ίσως τα μάτια μου να θάμπωσαν ίχνη ζωής κρυσταλλωμένα στις σελίδες, κάτω απ' το φως όσα κοιτούσα και δεν έβλεπα, εκείνοι που πολύ αγάπησα, ανίδεοι σαν εμένα. Έζησα χρόνια και δεν πήρα απάντηση γι' αυτό που

αστράφτει μέσα μου, αυτό που μου 'δωσε πνοή και με σκοτώνει. Έξησα χρόνια και δεν έμαθα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαβάζω, τχ. 330, 1994 (γράφουν οι Ειρ. Παπασπυρίδου, Π.Α. Σμίον, Α. Μισελάν κ.ά.).

ΠΗΓΗ

Αντουάν Ντε Σαιντ-Εξυπερύ, *Ο μικρός πρίγκιπας*, μτφρ. Στρατής Τσίρκας, Ηριδανός 1983, σ. 68-72.

ΙΒΑΝ ΓΚΟΛ

Μαλαισιακά τραγούδια

ΣΤΟΧΟΣ

Να απολαύσουν οι μαθητές ένα λιτό ερωτικό ποίημα, έξοχο δείγμα ποιητικής αλλά και μεταφραστικής τέχνης.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Το αίσθημα της γλυκιάς ψυχοσωματικής προσομής του ερωτικού συντρόφου

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Οι μαθητές μπορούν άμεσα να απολαύσουν αυτό το λεπταίσθητο ερωτικό ποίημα και, αν έχουν γνωρίσει το ερωτικό συναίσθημα, μπορούν εξίσου άμεσα να αισθανθούν την ερωτική συγκίνηση, την ψυχική αναστάτωση και την ανυπομονησία, που διακατέχουν το πρόσωπο του ποιήματος λίγο πριν από τη συνάντηση με την/τον αγαπημένη/ο.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πάννης Ρίτσος, «Φως», *Ασκήσεις* (1960). *Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου*, επιλογή Χρύσα Προκοπάκη, Κέδρος 2000, σ. 122.

*Ένα κλαδάκι μυγδαλιάς
μπρος στο παράθυρο,
ένα κλαδάκι μοναχά
σου κρύβει το μισό χωριό.*

*Ο έρωτας με την παλάμη του
σου κρύβει όλο τον κόσμο.*

Μένει το φως μονάχα.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Συγκρίνετε την εκδήλωση της ερωτικής αγάπης στα ποιήματα του Γκολ και του Ρίτσου. Αναφερθείτε επίσης στο ρόλο που έχει η φύση στα τρία ποιήματα.

ΠΗΓΗ

Ιβάν Γκολ, *Μαλαισιακά τραγούδια*, 4, μτφρ. Ε.Χ. Γονατάς, Στιγμή 1988, σ. 10.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

1. Σύνδεση με την εφηβική ηλικία και τη σχολική ζωή

Τα περισσότερα κείμενα της ενότητας συνδέονται με βιώματα και συναισθηματικές καταστάσεις της εφηβικής ηλικίας, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Είναι σκόπιμο λοιπόν να επιλέξουμε αρχικά τα οικεία αυτά κείμενα και στη συνέχεια να επεκταθούμε σε ευρύτερες έννοιες και εκδηλώσεις αγάπης και ανθρωπισμού.

2. Σύγκριση και ευρύτερη συζήτηση

Με αφορμή το αντιπολεμικό κείμενο του Μαγκλή μπορεί να προκύψει ευρύτερος προβληματισμός σχετικά με το κοινωνικό αγαθό της ειρήνης, τα ανθρωπιστικά αισθήματα ακόμα και μέσα στην αγριότητα του πολέμου κ.ά.

